

Úvod	13
Část I	
Historické kořeny politického systému	17
1 Politický systém první Československé republiky (Ladislav Cabada)	19
1.1 Vznik Československa	19
<i>Československý národní komitét .....</i>	<i>21</i>
<i>Česká politika v letech 1917–1918 .....</i>	<i>22</i>
<i>Vyhlášení Československa .....</i>	<i>24</i>
<i>Národnostní nesoulad jako produkt vyhlášení Československa .....</i>	<i>25</i>
1.2 Základní principy politického systému	27
<i>Ústava z roku 1920 .....</i>	<i>28</i>
<i>Ústavní skutečnost .....</i>	<i>29</i>
1.3 Politické strany	32
<i>Vývoj stranického systému .....</i>	<i>32</i>
<i>Krize politického stranictví .....</i>	<i>34</i>
<i>Hlavní politické strany a jejich představitelé .....</i>	<i>35</i>
1.4 Významné ústavní instituce	40
<i>Legislativní moc .....</i>	<i>40</i>
<i>Exekutivní moc .....</i>	<i>40</i>
<i>Soudní moc .....</i>	<i>41</i>
<i>Veřejná správa .....</i>	<i>41</i>
Shrnutí	51
2 Česká a slovenská politika v období druhé republiky a druhé světové války (Ladislav Cabada)	53
2.1 Druhá republika	53
2.2 Protektorát Čechy a Morava	57
2.3 Slovenská republika	59
2.4 Zahraniční odboj	62
Shrnutí	63
3 Politický systém komunistického Československa (Karel Vodička)	65
3.1 Vzestup komunistické strany a jeho historické souvislosti	65

	<i>Košický vládní program</i>	66
	<i>Růst vlivu KSČ</i>	67
	<i>Takzvaný Vítězný únor</i>	68
3.2	Komunistická diktatura v letech 1948–1989	69
	<i>Stalinistické období v Československu</i>	69
	<i>Vývoj KSČ v letech 1945–1968</i>	70
	<i>Pražské jaro</i>	71
	<i>„Normalizace“ a „konsolidace“</i>	72
	<i>Zhroucení (imploze) komunistické diktatury v roce 1989</i>	75
3.3	Komunisté po roce 1989	76
3.4	Základní principy komunistického politického systému	77
	<i>Supremace komunistické strany</i>	78
	<i>Demokratický centralismus</i>	78
	<i>Socialistické společenské zřízení</i>	81
	<i>Socialistické hospodářské zřízení</i>	82
	<i>Socialistické vlastnictví</i>	84
	<i>Federalismus za podmínek vlády jedné strany</i>	85
3.5	Komunistický mocenský systém	89
	<i>Poznámky ke struktuře strany</i>	89
	<i>Komunistický mocenský systém</i>	90
	<i>Mechanismus prosazení stranické vůle do státního aparátu</i>	92
3.6	Stranický systém a opoziční hnutí	95
	<i>Systém „Národní fronty“</i>	95
	<i>Opozice v letech 1968–1989</i>	98
3.7	Ústavní systém federální ČSSR	109
	<i>Federální shromáždění – československý parlament</i>	110
	<i>Národní rady – zastupitelské orgány republik</i>	116
	<i>Prezident ČSSR</i>	117
	<i>Vláda ČSSR</i>	118
	<i>Ústavní soud</i>	119
3.8	Národní výbory – hlavní instituce územní státní správy	121
	<i>Československá sídelní struktura</i>	121
	<i>Institucionalizace a rozvoj národních výborů</i>	122
	<i>Postavení národních výborů v ústavním systému</i>	124
	<i>Systém národních výborů</i>	125
	<i>Organizační struktura národních výborů</i>	125
	<i>Řízení národních výborů</i>	128
	Shrnutí	129
4	K příčinám zhroucení komunistického systému (Karel Vodička)	131
4.1	Obecně k teoriím zhroucení komunistického systému	131
	<i>Pokusy o vysvětlení orientované na procesy a aktéry</i>	131
	<i>Systémově-analytické teorie</i>	132

4.2	Motivační krize – prvotní příčina kolapsu komunismu	134
	<i>Demotivační působení strukturálních prvků reálného socialismu</i>	134
	<i>Motivační dekrescence – rakovina reálného socialismu</i>	135
	<i>Motivační problém – gordický uzel přestavby</i>	137
4.3	Dopad motivačního problému na politický systém	140
	Shrnutí	143
5	Rozpad československé federace (Karel Vodička, Ladislav Cabada)	145
5.1	Ústavněprávní situace po převratu	145
5.2	Rozdíly politické kultury Čechů a Slováků	147
5.3	Rámcové politické podmínky	152
5.4	Volby 1992 a jejich důsledky	154
5.5	Nezbytnost koalice ODS a HZDS	155
5.6	Koaliční jednání ODS-HZDS: rekonstrukce	156
	<i>První kolo jednání: Brno, 8. červen 1992</i>	156
	<i>Druhé kolo jednání: Praha, 11. červen 1992</i>	158
	<i>Třetí kolo jednání: Praha, 17. červen 1992</i>	158
	<i>Čtvrté kolo jednání: Bratislava, 19. červen 1992</i>	159
	<i>Páté kolo jednání: Bratislava, 22.–23. červenec 1992</i>	159
	<i>Šesté kolo jednání: Brno, 26. srpen 1992</i>	159
5.7	Příčiny česko-slovenského rozdělení	160
	<i>Historické příčiny</i>	161
	<i>Trauma změny systému</i>	161
	<i>Institucionální deficity</i>	162
	<i>Zájmy nových politických elit</i>	162
	<i>Zmařené referendum</i>	163
5.8	Ztráta pro oba národy	163
	Shrnutí	165
Část II		
	Základní principy politického systému	167
6	Antitotalitní podstata demokracie v České republice (Karel Vodička)	169
6.1	Podstatné náležitosti demokratického právního státu	170
6.2	Svrchovanost lidu a demokracie	172
	<i>Historické souvislosti</i>	172
	<i>Ústavní substance principu svrchovanosti</i>	173
	<i>Volby do parlamentu</i>	174
	<i>Přehled platných právních předpisů k volbám</i>	177
	<i>Prvky přímé demokracie</i>	178
6.3	Většinový princip a jeho omezení	185
	<i>Ústavní zakotvení</i>	185
	<i>Omezení „diktatury většiny“</i>	186
6.4	Právní stát a lidská práva	187

<i>Obecné zásady</i>	187
<i>Právní stát v ústavním řádu</i>	188
<i>Ústavněprávní zakotvení lidských práv</i>	189
<i>Katalog základních práv</i>	190
<i>Všeobecná lidská práva a svobody</i>	190
<i>Politická práva</i>	191
<i>Národnostní a menšinová práva</i>	191
<i>Hospodářská, sociální a kulturní práva</i>	195
6.5 <i>Parlamentarismus</i>	196
<i>Obecně</i>	196
<i>Parlamentarismus v ČR</i>	196
<i>Vláda a prezident</i>	197
6.6 <i>Dělbá moci</i>	198
6.7 <i>Dichotomie ústavního textu a politické reality</i>	200
<i>Shrnutí</i>	202
Část III	
Občané a politika	203
7 Aspekty české politické kultury (Ladislav Cabada)	205
7.1 <i>Historické podmínky a vývoj české politické kultury</i>	207
7.2 <i>Rozdíly mezi českou a slovenskou politickou kulturou – příčina rozpadu státu?</i>	210
7.3 <i>Proměny české politické kultury po roce 1989</i>	215
7.4 <i>Perspektivy vývoje české politické kultury</i>	223
<i>Shrnutí</i>	225
Část IV	
Organizované zájmy a politický proces	227
8 Zájmové skupiny a prostředkování zájmů (Karel Vodička)	229
8.1 <i>Intermediární systém České republiky: pojem, vznik, právní rámec</i>	230
<i>Pojem</i>	230
<i>Vznik intermediárního systému</i>	231
<i>Právní rámec</i>	232
8.2 <i>Organizované zájmy a proces transformace</i>	232
8.3 <i>Sociální partnerství</i>	234
<i>Obecně</i>	234
<i>Tripartita: vývoj a funkce</i>	235
8.4 <i>Aktéři sociálního partnerství (odborní, zaměstnavatelské svazy, vláda)</i>	238
<i>Odbory</i>	238
<i>Zaměstnavatelské a podnikatelské svazy</i>	242
<i>Vláda</i>	242

8.5 Další intermediární instituce (občanská sdružení, církve, profesní komory)	243
<i>Občanská sdružení</i>	244
<i>Církve</i>	244
<i>Profesní sdružení</i>	246
<i>Profesní komory</i>	247
<i>Hospodářská komora ČR a Agrární komora ČR</i>	247
Shrnutí	248
9 Systém politických stran a vnitrostranické rozhodovací procesy (Ladislav Cabada)	249
9.1 Znovuzrození systému politických stran	252
9.2 Právní postavení, registrace a zákaz politických stran	252
9.3 Volební systém a chování voličů	253
9.4 Současný systém politických stran	257
9.5 Politická štěpení (cleavages) ve společnosti	265
9.6 Vnitrostranické rozhodovací procesy	268
9.7 Financování politických stran	270
9.8 Hlavní české politické strany	272
<i>Občanské fórum (OF)</i>	272
<i>Česká strana sociálně demokratická (ČSSD)</i>	275
<i>Občanská demokratická strana (ODS)</i>	279
<i>Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM)</i>	282
<i>TOP 09</i>	285
<i>Věci veřejné (VV)</i>	287
<i>Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL)</i>	288
<i>Strana zelených (SZ)</i>	291
<i>Unie svobody–Demokratická unie (US-DEU)</i>	295
<i>Občanská demokratická aliance (ODA)</i>	298
<i>Malé politické subjekty</i>	300
Shrnutí	300
10 Masmédia a prostředkování politiky veřejnosti (Karel Vodička)	303
10.1 Právní rámec	304
10.2 Kontrolní instituce a licenční politika	305
10.3 Masmédia v politickém procesu	306
Shrnutí	310
Část V	
Státní instituce a politický proces	311
11 Ústavní instituce a jejich funkce v politickém procesu (Karel Vodička)	313
11.1 Institucionální konsolidace politického systému: obecné poznámky	314
11.2 Parlament	318
<i>Obecně, institucionální pravidla</i>	318
<i>Parlamentní strany a mocenské konstelace</i>	323

<i>Volební systém, volební výsledky a jejich korelace</i>	331
<i>Personální složení parlamentu 2010</i>	334
<i>Platy a náhrady poslanců a senátorů</i>	335
<i>Závěrečné poznámky</i>	337
11.3 Prezident	338
11.4 Vláda	345
11.5 Zákonodárny proces	352
11.6 Soudní systém (Karel Vodička, Karel Šimka)	356
<i>Ústavní soud</i>	356
<i>Obecné soudnictví</i>	365
<i>Personální obsazení soudů</i>	367
<i>Reformy justice a soudního řízení</i>	370
<i>Materiální vybavení a efektivita soudů</i>	372
11.7 Veřejný ochránce práv	373
Shrnutí	376
Část VI	
Komunální a regionální politika	379
12 Místní státní správa a samospráva (Karel Vodička, Karel Šimka, Ladislav Cabada)	381
12.1 Historické tradice české státní správy a samosprávy	381
12.2 Současná státní správa a samospráva: systém a právní rámec	385
12.3 Obce jako základní orgány místní samosprávy	387
<i>Institucionální rámec</i>	387
<i>Výsledky voleb a konstelace politických sil</i>	389
12.4 Kraje jako regionální orgány samosprávy	395
<i>Institucionální rámec</i>	395
<i>Výsledky krajských voleb a konstelace politických sil</i>	397
12.5 Obce a jejich funkce v místní státní správě	403
Shrnutí	406
Část VII	
Závěr: šance a rizika transformace	407
13 Transformace politického systému ČR ve střeoevropském kontextu (Karel Vodička)	409
13.1 Obecně k problémům tranzice postkomunistických zemí	409
<i>Interdependence mezi systémem institucí a politickými procesy</i>	410
<i>Tři fáze tranzice a související institucionální změny</i>	411
<i>Mocenské konstelace, institucionální konfigurace a jejich interakce</i>	413
13.2 Konsolidace a její rizika	417
<i>K pojmu a úrovním demokratické konsolidace</i>	417
<i>K jednotlivým úrovním konsolidace</i>	418

<i>Cesta minovým polem: rizika konsolidace</i>	419
13.3 Příklad konsolidačních úskalí: Slovensko	421
<i>Rizikový faktor: polarizace společnosti</i>	421
<i>Rizikový faktor: etnické konflikty</i>	422
13.4 Příznivý průběh konsolidace ve střední Evropě: ČR, Polsko, Maďarsko, Slovinsko	424
<i>Společné trendy ve středu Evropy</i>	424
<i>Transformační výhody ČR, Polska, Maďarska a Slovinska</i>	428
13.5 Česká republika – konsolidovaná demokracie?	432
<i>Hodnocení ČR podle náročných kritérií konsolidace</i>	433
<i>Solidní demokratizační potenciál</i>	445
<i>Významný trend: míra konsolidace se zvyšuje</i>	445
<i>Změna mentality: klíčový problém transformace?</i>	447
<i>Výhled</i>	448
Shrnutí	449
Prameny a literatura	453
Rejstřík	471